

Kirjoja

Ilari Karppi^a

Vesihuollon myyttejä murtamassa – vai myös vahvistamassa?

Tapio Katko, Petri Juuti & Riikka Juuti

Vesihuollon myytit. Vastapaino, Tampere, 2022. (213 s.)

Tämä aika tarjoaa haastavat puitteet veden saatavuutta, käsittelyä ja hallinnointia käsittelevälle teokselle. Esimerkiksi viime vuoden pohjoisen pallonpuoliskon kesä oli samanaikaisesti sekä poikkeuksellisen sateinen että ennätyskuiva. Toisaalta ajankohta luo aivan erityisen ajallisen kontekstin teoksen lukemiselle ja luetun sisäistämiseksi. Kansainväliset uutiskanavat kuten BBC tai CNN raportoivat lähes jatkuvasti vesikriisistä jossakin päin maailmaa ja Euroopan laajuinen huoli energian saatavuudesta ja riittävydestä muistuttaa valtavasta riippuvuudestamme infrastruktuureihin, joihin kohdistuvat riskit ovat niin teknisiä kuin geopoliittisiakin.

Ilmaston lämpenemisen myötä meille kaikille välttämättömän veden jakautuminen ja kiertäminen maaperän kerrostumissa, jäätiköillä, monenlaisissa vesialtaissa ja ilmakehässä tulee väistämättä muuttamaan. Tämä tulee muuttamaan elämää erityisesti rannikko-alueilla sijaitsevilla maailman suurimmissa ja nopeasti kasvavissa kaupungeissa. Kaikkien näiden näköpiirissä (tai jo käynnissä) olevien systeemisten muutosten ohessa vesi on myös hyödyke. Sen hankinnan ja hallinnan organisointi – hinnoittelu- ja jakelupäätökset mukaan lukien – synnyttää ajoittain keskusteluja parhaasta mahdollisesta tavasta järjestää sen toimijan omistus, joka tarjoaa vesihuoltopalveluja veden käyttäjille. Tästä esimerkkinä on loppukesästä 2022 julkisuuteen tullut debatti Tampereen vesilaitoksen esitetystä yksityistämisestä.

Pitkän linjan vesihuolto-osaajan, dosentti Tapio Katkon luotsaama kirjoittajaryhmä sivuaa tuoreessa vesihuollon myyttejä käsittelevässä teoksessaan muutoksen globaaleja ulottuvuuksia lähinnä välillisesti. Sen sijaan kirjoittajat syvenyvät käsittelemään vesiresurssin paikallista hallinnointia ja siinä noudatettavia menettelyjä sitäkin monipuolisemmin ja perusteellisemmin. *Vesihuollon myytit* purkaa suomalaisen vesihuollon 24 myytiksi ja kokoaa ne viideksi temaattiseksi tai laajempia ilmiöalueita kattavaksi kokonaisuudeksi. Tuloksena on kompaktiin, noin pariin sataan sivuun tiivistetty kirjoitusasultaan lukijaystävällinen tietopaketti, joka on syntynyt erityisesti Tampereen yliopiston ja aiemman Tampereen teknillisen yliopiston CADWES-tutkimusryhmän pitkäaikaisen työn ja osaamisen pohjalta.

Teos pyrkii avaamaan vesihuoltojärjestelmää erilaisille lukijakunnille, mikä muodostaa huomattavan haasteen tyyli- ja valinnalle. Se soveltuu tietosisältönsä puolesta sekä koulukäyttöön että innoituksen lähteeksi omaehtoisesta vesihuoltotyöstä kiinnostuneelle.

^a Johtamisen ja talouden tiedekunta, Tampereen yliopisto, ilari.karppi@tuni.fi

Hakuteoksena sen soveltuvuutta rajoittaa jo aiemmin mainittu ilmiökeskeisyys. Tarkastellut ilmiöt ja myytit ovat monessa tapauksessa keskenään päällekkäisiä ja limittäisiä, mikä johtaa lukuisiin toistoihin ja teoksen sisäisiin viittauksiin. Monen lukijakunnan palveleminen lienee vähintäänkin osasy sille, että esitystapa on ajoittain pamfletinomainen. Myyttien takana olevat ilmiöt ovat varsin erimittaisia, jotkut niistä ovat hyvin paikallisia, toiset maailmanlaajuisia. Sellaisina ne edellyttävät erilaista lähestymistä. Kokonaisuuden pitäminen hallittavana kaikille lukijoille kuitenkin edellyttää kerronnalta suoraviivaistamista.

Pamfletinomaisuus kuitenkin tukee teoksen lukemista. Myytit esitetään erittäin tiiviisti ja suurimmalta osin hyvin konkreettisin ilmaisuin tyyliin ”*Viemäriin voi beittää mitä vain*” (myytti 9) tai ”*Muun maailman vesiongelmat eivät koske meitä*” (myytti 24). Juonipaljastusten välttämiseksi en avaa näitä enkä muitakaan teoksessa pohdiskeltuja myyttejä tämän enempää. Myyttien tarkastelu on organisoitu sinänsä varsin onnistuneesti. Jokainen myytti esitetään otsikon tasolla sisällysluettelossa. Sitä tarkastellaan muutaman sivun verran, osaa monitahoisemmin ja alalukuihin jakautuen, osaa selvästi niukkasanaanisemmin. Kuitenkin aina siten, että otsikon sisältämää myyttiä seuraa eräänlainen tietolaatikko, joka on otsikoitu niinkin haastavalla sanalla kuin ”todellisuus”. Osa näiden laatikoiden sisällöstä koostuu yhdestä virkkeestä, osa niistä sisältää kappaleen verran tekstiä. Lähdeviitteitä laatikoissa ei ole. Ne kuitenkin tiivistävät kutakin myyttiä koskevan, muutoin hyvin lähteistetyn keskustelun sisällön ja asettuvat siten napakkaan, sopivasti jännitteiseen vuoropuheluun ruotimansa myytin kanssa.

Tutkimustuloksiin nojaavalle teokselle verraten poikkeuksellisenä voidaan pitää sitä, että jotkin tekstissä esitettävät argumentit on laitettu suorastaan tukeutumaan teoksen runsaaseen, sinänsä oivaltavaan ja yleisilmeeltään humoristiseen Pertti O. Väyrösen toteuttamaan kuvitukseen. Osa teoksen kuvista ja graafeista on puolestaan ääriään myöten täynnä tietosisältöä, mutta valitettavasti paikoin niin pienellä kirjaskinkoolla toteutettua, että potentiaalisesti hyvä infografikka muuttuu keskinkertaiseksi kuvituskuvaksi. Yhtenä lisäansiona on teoksen lopusta löytyvät luettelot keskeisistä käsitteistä ja tekstissä esiintyvistä lyhenteistä, mikä auttaa erityisesti lukijaa, jolta puuttuu vesihuoltoalan syvälinen ymmärrys.

Kunkin luvun päätteeksi, loppupohdintoja lukuun ottamatta, tekijät ovat sijoittaneet joukon kysymyksiä virittämään siinä esiteltyjä myyttejä koskevaa keskustelua. Paikoitellen ne tuntuvat menevän varsinaisen vesi- tai vesihuoltoteeman ulkopuolelle. Osaan niistä tuskin löytyy kovin selvärajaisia vastauksia. Tämä lienee kirjoittajien tarkoituskin: näyttää ensiksi kuinka laaja-alaisesti vesihuollon teemat limittyvät moniin muihin yhteiskuntapolitiisiin tai koko ihmiskunnan kannalta merkittäviin kysymyksiin, ja toiseksi, kuinka monet vesihuollon kannalta keskeiset kysymykset kulkevat jatkuvasti mukanaamme ja kuinka niihin on vastattava uudelleen ja uudelleen, ilmaston, luonnon monimuotoisuuden, teknologian ja näiden keskinäistä kietoutumista koskevan tiedon muuttuessa.

Lopuksi pohdin onko teoksessa kyse vain myyttien murtamisesta, vai tuleeko se myös vahvistaneeksi joitakin myyttejä? Johdannossaan tekijät määrittelevät myytin pitkään vallinneeksi uskomukseksi tai luuloksi, joka on vähintäänkin kyseenalainen tutkitun tiedon näkökulmasta. Suomi löytyy tavan takaa kärkisijoilta erilaisissa kansainvälisissä vesi- ja ympäristöalan listauksissa. Vesivaroista huolehtimisesta ja niiden laadun ylläpitämisestä tunnetaan ylpeyttä erilaisten vesikriisien maailmassa. Samalla on kuitenkin muistettava vesihuoltomme ikääntyvä infrastruktuuri, minkä myös teoksen kirjoittajat ovat nostaneet esiin useissa yhteyksissä. Infrastruktuurin ylläpitäminen ja investoinnit sen uusimiseen ovat keinoja huolehtia siitä, etteivät nyt listatut myytit täydenny tulevaisuudessa uskomuksella, jonka kohdistimme vesihuoltomme poikkeuksellisen erinomaiseen suoriutumiskykyyn.